

14. juni, 2016

Odd Gunnar Skagestad

Odd Gunnar Skagestad (f. 1944) er en aktiv skribent og samfunnsdebattant, og har tidligere hatt artikler i bl.a. Samtiden, Nytt Norsk Tidsskrift og Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift.

«Brexit» får konsekvenser for Norge

Brexit vil skape et uoversiktlig knippe av problemer for Norge, særlig for fiskeriene. Men få ser ut til å bry seg.

Den 23. juni går britene til urnene for å avgjøre om de fortsatt vil være medlem av EU. Den senere tids meningsmålinger tyder på at et flertall ønsker å forbli i Unionen. Enn så lenge må vi fortsatt se i øynene at «Brexit» kan bli en realitet, med dramatiske konsekvenser for så vel UK som for EU og dermed for den europeiske arkitektur i videre forstand. Dette er, naturlig nok, et spørsmål som også vårt hjemlige kommentariat følger med betydelig interesse. Desto mer forunderlig er det å registrere hvor liten oppmerksomhet som vies spørsmålet om konsekvensene for vårt eget land. (Bortsett fra Aftenpostens intervju-artikkel med vår EØS-minister Elisabeth Aspaker 9. ds. har det vært nærmest tyst i så henseende).

Norges forbindelser med EU er innvevd i et omfattende og til dels finmasket nettverk av avtaler. Dersom UK går ut av EU vil det nødvendigvis få konsekvenser for samtlige avtaler som er inngått med Norge på områder hvor EU har overnasjonal kompetanse vis-à-vis medlemslandene (den såkalte «*acquis communautaire*»), og som også berører UK. Dette avtaleverket vil således måtte reforhandles – med EU så vel som med UK. Mest iøynefallende i denne sammenheng er EØS-avtalen, som på overordnet nivå så vel som i betydelig detalj, regulerer vårt økonomiske samarbeid og våre handelspolitiske forbindelser med EU.

Fiskeriene vår nest viktigste næring

Et vesentlig mindre påaktet, men nasjonaløkonomisk og utenriksøkonomisk desto viktigere forhold, er konsekvensene på fiskeriområdet. Nest etter olje-/gass-sektoren er fiskerisektoren Norges viktigste næring. Vi er verdens nest største eksportør av fisk og fiskeprodukter. På verdensbasis serveres det daglig 37 millioner norske fiskemåltider. Dette er vår nest største eksportnæring, og ikke minst en næring i sterk og vedvarende vekst.

Norges fiskerinæring er basert på en rasjonell forvaltning herunder bærekraftig høsting av havets ressurser, takket være de rikdommer som vi er forlenet med fra naturens side og takket være de internasjonalt avtalefestede grenser som har gitt oss et havområde nærmere syv ganger så stort som fastlands-Norges areal. Samt ikke minst, takket være en internasjonal rettsorden som er resultatet av møysommelig fremforhandlede avtaler med andre land – globalt (jfr. FNs Havrettskonvensjon av 1982), regionalt (regionale fiskeriforvaltnings-organisasjoner, såk. RFMOer) samt bilateralt med naboland og andre kyststater. Dette er et system som er bygget opp og videreutviklet i hovedsak gjennom de siste 40 år, og som er en bærebjelke for Norges posisjon som havressurs-stormakt.

Fiskeriavtalen med EU

Sentralt i dette avtaleverket står vår fiskeriavtale med EU, som trådte i kraft i 1981 etter lange og tøffe forhandlinger. Dette er en av våre mest kompliserte internasjonale avtaler, men også en av de aller viktigste. Det er i utgangspunktet en rammeavtale, som forutsetter at det årlig fremforhandles mer detaljerte avtaler («*Agreed records*»). Og siden EUs fiskeripolitikk er et fellesskapeleg anliggende forhandler, forhandler vi med Kommisjonen – ikke med de enkelte medlemsland.

De årlige avtalene omfatter blant annet – og i all korthet – fastsettelse av totale fangstmengder (TAC'er) for felles fiskebestander, fordeling av kvoter av disse, bytte av kvoter av både felles og eksklusive fiskebestander, samt regulering av gjensidig fiskeadgang i hverandres økonomiske soner. I tillegg kommer tekniske reguleringer (vedrørende fiskeredskap, minstemål, maskevidde m.v.), forskningssamarbeid samt samarbeid om utvikling og fastsettelse av forvaltningsmål og –strategier.

Blant de viktigste fiskebestandene som omfattes av disse årlige avtalene kan nevnes fellesbestandene av torsk, hyse, sei, hvitting, flyndre og sild i Nordsjøen og Skagerak, videre lange, blålange, brosme, hestmakrell og reker i og utenfor Nordsjøen. Inn i bytteregnskapet går også tildelinger fra Norge til EU av store og verdifulle kvoter av torsk, hyse og sei i Norskehavet og Barentshavet (disse er norsk russiske fellesbestander) samt tildelinger fra EU til Norge av kolmule, brisling, blåkveite og reker i grønlandske farvann. De store bestandene av makrell, norsk vårgytende sild og kolmule reguleres i prinsippet innen rammen av særskilte flersidige avtaler hvor også øvrige kyststatsparter (Island, Færøyene og til dels Russland) deltar, men hvor Norge og EU er «hovedaksjonærer» og fastsetter sin innbyrdes fordeling innen rammen av sin bilaterale avtale.

Vi snakker her om noen av verdens største og mest verdifulle fiskebestander. Uten å gå i ytterligere detalj må det konstateres at Norges fiskeriavtale med EU i realiteten omfatter fiskerier av en samlet førstehandsverdi i størrelsesorden 10 milliarder kroner på årsbasis.

Pandoras eske

Dette avtaleverket vil måtte endres ved en eventuell «Brexit». Vi må i så fall reforhandle vår rammeavtale med EU, samtidig som vi vil måtte fremforhandle en ny avtale med UK. Det er ingen gitt å kunne si hvordan slike avtaler vil kunne komme til å se ut, så meget mer som det er høyst uklart hva slags avtale(r) EU og UK vil kunne komme frem til med hensyn til fordelingen av deres felles havressurser, samt hvordan EU vil kunne løse spørsmålet om en fortsatt «relativ stabilitet» – et sentralt prinsipp i den felles fiskeripolitikk. I tillegg vil en «Brexit»-situasjon berøre vår regulering av fisket etter torsk og hyse i Fiskevernsonen rundt Svalbard. Dette var en sak som i mange år utgjorde en diplomatisk verkebyll i vårt forhold til EU pga. EUs ikke-anerkjennelse av Vernesonens rettslige begrunnelse, men som har latt seg løse

gjennom et modus vivendi som har ivaretatt begge parters prinsipielle syn. Her vil imidlertid en britisk utmelding av EU åpne en Pandoras eske som vi ikke er tjent med.

For Norges vedkommende vil en eventuell Brexit utløse et uoversiktlig knippe av problemer, av så vel folkerettslig som materiell og praktisk art. Dette gjelder på en rekke felter hvor vi har nære forbindelser med EU og med UK i særdeleshet, og det gjelder spesielt for den nasjonaløkonomisk ytterst viktige fiskerisektoren.

Norsk mediaoffentlighet har et levende og til dels velinformert miljø av utenrikspolitiske kommentatorer som følger Brexit-spørsmålet med interesse – ikke minst når det gjelder de mulige storpolitiske for ikke å si geopolitiske konsekvenser av en slik kalamitet. I denne sammenheng er imidlertid våre egne nasjonale perspektiver knapt synlige. Er det ren uvitenhet, eller berøringsangst som har gjort at våre fiskeriinteresser blitt selve elefanten i rommet? Uansett gjenstår det bare å håpe at britiske velgere vil løse problemet for oss.